

Mannen die seks hebben met mannen voor de coming-out: Relatie met seksuele activiteit en seksueel risicogedrag

Roger Schindhelm, Harm Hospers

VU Medisch Centrum, Amsterdam; Universiteit Maastricht

Samenvatting

In dit onderzoek werd het effect bestudeerd van de volgorde van coming-out en eerste seksuele ervaring bij een groep mannen die seks hebben met mannen in relatie tot seksueel risicogedrag. Met behulp van een vragenlijst is gevraagd naar de leeftijd van coming-out, leeftijd van eerste seksuele ervaring en naar seksuele geschiedenis en seksueel gedrag. Van de onderzochte groep had 68% van de mannen hun eerste seksuele ervaring vóór hun coming-out; dit percentage nam toe met de leeftijd. De mannen die seks hadden met mannen vóór de coming-out rapporteerden meer sekspartners in hun leven en meer losse sekspartners in de zes maanden voorafgaand aan het onderzoek dan de mannen waarbij de eerste seksuele ervaring ná de coming-out plaatsvond. In vergelijking met tweede groep, hadden de mannen van de eerste groep vaker een SOA gehad, zich vaker op HIV laten testen en vaker onbeschermd anale seks met losse partners in de voorgaande 6 maanden. In hoeverre deze bevindingen verklaard kunnen worden door externe factoren, zoals de mate van tolerantie ten opzichte van homoseksuele mannen, of door interne factoren (persoonlijkheidskenmerken) is niet geheel duidelijk en vervolgonderzoek is nodig om deze factoren verder uit te werken.

In de literatuur zijn verschillende “coming-out” modellen gepresenteerd die de seksuele identiteitsontwikkeling van homoseksuele mannen beschrijven (zie bijvoorbeeld: Cass, 1979, 1984; Coleman, 1982; Martin, 1991; Rotheram-Borus & Fernandez, 1995; Troiden, 1979). De meeste “coming-out”-modellen veronderstellen dat de seksuele aantrekkingskracht voor personen van hetzelfde geslacht in de vroege jeugd ontstaat, dat

wil zeggen voor het 10e levensjaar (Herdt & McClinck, 2000), en dat de bewustwording en verkenning van deze gevoelens gedurende de adolescentie plaatsvinden, om uiteindelijk te resulteren in een integratie van de homoseksuele identiteit. De meeste modellen onderscheiden een aantal fases die optreden in een bepaalde volgorde. Het proces van de homoseksuele identiteitsontwikkeling start binnen die modellen meestal met een periode van vage gevoelens van aantrekkingskracht tot personen van hetzelfde geslacht, gevolgd door een periode van seksuele activiteit met andere mannen of jongens. Hierna volgt de zelfbenoeming als homoseksueel, het bekend maken van de seksuele identiteit aan anderen (“coming-out”), het aangaan van (homoseksuele) relaties en het verkennen van de homocultuur (“coming-in”), om uiteindelijk te resulteren in de integratie van de homoseksuele identiteit. Echter, recente onderzoeken vonden dat de volgorde van deze identiteitsontwikkeling kan verschillen tussen individuen en dat een aanzienlijk deel van de homoseksuele mannen de fase van zelfbenoeming en “coming-out” doormaakten voordat ze seksueel actief werden met mannen (Dubé, 2000; Dubé & Savin-Williams, 1999; Maguen,

Dit artikel is een bewerking van een artikel dat eerder verschenen is als: Schindhelm, R.K., & Hospers, H.J. (2004). Sex with Men before Coming-Out: Relation to Sexual Activity and Sexual Risk-Taking Behavior. *Archives of Sexual Behavior*, 33, 585-591. Met toestemming van Springer Science+Business Media.

Drs. ing. R.K. Schindhelm, arts-epidemioloog, VU medisch centrum, Afdeling Endocrinologie (ten tijde van het onderzoek: student geneeskunde aan de Faculteit der Geneeskunde van de Universiteit Maastricht)

Correspondentie: Prof. dr. H.J. Hospers, psycholoog, Universiteit Maastricht, Faculteit der Psychologie, Capaciteitsgroep Experimentele Psychologie, Postbus 616, 6200 MD Maastricht, T: 043 388 2399; F: 043 388 4196; E-mail: h.hospers@psychology.unimaas.nl

Ontvangen: 1 februari 2005; Geaccepteerd: 11 september 2005

Floyd, Bakeman, & Armistad, 2002; Savin-Williams & Diamond, 2000).

Dubé (2000) bestudeerde een groep van 166 Amerikaanse homo- and biseksuele mannen. De deelnemers werden in twee groepen verdeeld op basis van de volgorde van de benoeming van hun aantrekking tot personen van hetzelfde geslacht. Ze werden gecodeerd als 'sex-centered' (zelfbenoeming als homoseksueel ná de eerste seksuele ervaring met mannen) of als 'identity-centered' (zelfbenoeming als homoseksueel vóór de eerste seksuele ervaring). De deelnemers werden verder onderverdeeld in drie leeftijdscategorieën: de eerste omvatte mannen tussen de 16 en 21 jaar; de tweede groep bestond uit mannen tussen de 22 en 29 jaar oud en de laatste groep bestond uit mannen tussen de 30 en 39 jaar oud. Het doel van het onderzoek van Dubé (2000) was om te onderzoeken of de volgorde van zelfbenoeming en eerste seksuele ervaring latere seksuele identiteit en relatievorming kon voorspellen. In het onderzoek van Dubé volgde 58% van de mannen de 'sex-centered'-route, dit deel nam toe met de leeftijd: een meerderheid van de oudere mannen volgde de 'sex-centered'-route, terwijl de meerderheid van jonge mannen de 'identity-centered'-route volgde. Dubé (2000) vond dat de route niet gerelateerd was aan de mate van het bekend maken van de seksuele identiteit aan anderen en ook niet gerelateerd was aan het aantal homoseksuele vaste relaties. Tenslotte bleek dat de 'sex-centered' (SC) mannen meer sekspartners hadden gedurende hun leven dan 'identity-centered' (IC) mannen. Dubé (2000) veronderstelde dat de ontwikkelingsroute ook de mate van risicovol seksueel gedrag zou kunnen voorspellen en dat de SC mannen een hoger risico zouden hebben om geïnfecteerd te raken met SOA's en HIV.

Het doel van dit onderzoek was om de resultaten van Dubé verder uit te werken. Hiertoe zijn gegevens gebruikt van een groep Nederlandse mannen die seks hebben met mannen (MSM). Ten eerste hebben we onderzocht in welke mate de Nederlandse MSM de 'sex-centered'-route dan wel de 'identity-centered'-route volgen. Aangezien het alom bekend is dat Nederland een vrij liberale houding heeft ten opzichte van homoseksualiteit (Numerical & Spatial Data Services, 2004), was de verwachting dat het deel van de mannen dat de 'identity-centered'-route volgt aanzienlijk hoger zal zijn dan het aandeel dat Dubé in zijn Amerikaanse steekproef vond. Ten tweede onderzochten wij of Dubé's bevindingen met betrekking tot gegevens van de seksuele geschiedenis herhaald konden worden in de Nederlandse steekproef. Tenslotte hebben we de hypothese getoetst dat SC mannen een hogere mate van seksueel risicogedrag vertonen dan de IC

mannen.

Methodes

Deelnemers waren 961 MSM (gemiddelde leeftijd = 37 jaar; range = 15-80) die deel uitmaakten van het cross-sectionele Monitoronderzoek onder Nederlandse MSM (Hogeweg & Hospers, 2000). Het Monitoronderzoek is opgezet om met behulp van vragenlijsten demografische gegevens, gegevens over seksuele geschiedenis, recent seksueel gedrag met vaste en losse partners en de mate van acculturatie in de homosubcultuur te verkrijgen. De resultaten van het onderzoek zijn verzameld om GGD'en te ondersteunen bij het ontwikkelen van HIV/AIDS preventie-activiteiten voor MSM. In 1999 werden 2442 vragenlijsten uitgezet op ontmoetingsplaatsen voor MSM (zoals homocafés, banen, homosaua's, homofeesten, enz.); hiervan werden 1336 teruggestuurd (Hogeweg & Hospers, 2000).

Mannen waarbij de eerste seksuele ervaring met mannen en de "coming-out" op dezelfde leeftijd plaatsvond (N = 336), mannen die geen seksuele ervaring hadden met mannen en ook nog niet uit de kast waren (N = 2), en mannen met ontbrekende gegevens op een of meerdere onderzoeksvariabelen (N = 37) werden uitgesloten van de analyses. Voor de analyses zijn de gegevens van de resterende 961 deelnemers gebruikt.

In de vragenlijst kwamen de volgende onderwerpen aan de orde: demografische gegevens, zoals leeftijd en opleidingsniveau (laag: basisschool, LBO/V(M)BO, MAVO; midden: MBO/HAVO/VWO; hoog: HBO en universiteit); leeftijd van "coming-out" en leeftijd van eerste seksuele ervaring met mannen; seksuele zelfbenoeming gemeten op een 5-puntsschaal, variërend van helemaal heteroseksueel tot helemaal homoseksueel; zelfacceptatie van de homoseksualiteit, gemeten met 7 items (bijvoorbeeld: "Ik vind het makkelijk om met anderen over mijn homoseksualiteit te praten"); de mate van openheid over de seksuele voorkeur gemeten door aan te geven wie in de omgeving op de hoogte was van de seksuele voorkeur (moeder, vader, broer of zus, familie, collega's op het werk, heterovrienden, huisarts; voor de analyses werd het gemiddelde aantal gebruikt). Respondenten werd een aantal vragen over seksuele geschiedenis, seksuele relaties en seksueel gedrag voorgelegd. Ten eerste werd gevraagd om een schatting te geven van het aantal sekspartners gedurende het leven. Ten tweede werd de respondenten gevraagd of zij ooit anale seks hebben gehad, of ze ooit getest zijn op HIV en welke SOA ze ooit hebben gehad (uitgezonderd HIV en schaamluis). Ten derde werd gevraagd of ze een stabiele relatie hadden met een man ten tijde van het invullen van

de vragenlijst. Ten vierde werd informatie over seksueel gedrag verzameld door de te vragen naar anale seks met losse partners in de voorafgaande zes maanden van het invullen van de vragenlijst en het gebruik van condooms voor anale seks met losse partners.

Karakteristieken van de respondenten

Twintig procent van de respondenten had een laag opleidingsniveau, 33% had een middelbaar opleidingsniveau en 47% had een hoog opleidingsniveau. Mannen die hun coming-out hadden vóór de eerste seksuele ervaring met mannen ($N = 286$) en mannen die hun coming-out hebben gehad maar nog geen seksuele ervaring met mannen hadden ($N = 23$) vormden de IC groep ($N = 309$ mannen; 32.2% van het totale aantal). Mannen die hun eerste seksuele ervaring met mannen hadden vóór de coming-out ($N = 596$) en mannen die hun eerste seksuele ervaring met mannen hadden, maar nog niet de coming-out ($N = 56$) vormden de SC groep ($N = 652$ mannen; 67.8% van het totale aantal). De meerderheid van de mannen (75.7%) benoemden zichzelf als uitsluitend homoseksueel, 17.1% als meer homoseksueel dan heteroseksueel, 5.5% als biseksueel en 1.8% als meer heteroseksueel dan homoseksueel.

Resultaten

Algemene karakteristieken

Deelnemers in de SC groep waren significant ouder dan de mannen in de IC groep (39.2 versus 33.3 jaar, zie Tabel 1). Van de mannen van 30 jaar en jonger volgden 52.2% de SC-route, bij de mannen tussen de 31 en 40 jaar was dit percentage 68.4% en bij de man-

nen ouder dan 40 jaar was dit 80.8%. Mannen van de SC-groep waren langer seksueel actief dan de mannen van de IC-groep (22.4 versus 10.2 jaar). Het aandeel mannen dat zich als uitsluitend homoseksueel benoemde verschilde niet tussen beide groepen (IC 78.8% en SC 74.2%).

De IC groep omvatte meer mannen met een hoog opleidingsniveau dan de SC groep (60.7 versus 40.4%). Correctie voor dit verschil in opleidingsniveau in volgende analyses leverde geen significant verschillende resultaten op.

De gemiddelde leeftijd waarbij de mannen hun eerste seksuele ervaring met mannen hadden was 18.6 jaar en de gemiddelde leeftijd van de coming-out was 22.6 jaar. De mannen van de SC groep hadden hun eerste seksuele ervaring met 16.7 jaar en de coming-out was met 24.0 jaar. Bij mannen van de IC groep was dit respectievelijk met 22.8 en 20.1 jaar. De gemiddelde waarde voor zelfacceptatie was 4.0 en verschilde niet tussen beide groepen.

Eenenzestig procent van de mannen hadden hun seksuele identiteit bekend gemaakt aan zes of zeven personen of groepen uit de omgeving (moeder, vader, broer of zus, familie, collega's op het werk, heterovrienden, huisarts). Het gemiddeld aantal verschillende personen of groepen was hoger bij de IC groep dan bij de SC groep (5.7 versus 5.1). Echter, na het uitsluiten van de mannen die hun coming-out nog niet hadden gehad, waren de IC en de SC groep vergelijkbaar met betrekking tot het aantal groepen of personen dat op de hoogte was van de seksuele voorkeur (5.7 versus 5.6).

Tabel 1. Algemene karakteristieken van de "Identity-Centered" en "Sex-Centered" groepen

	"Identity-Centered"		"Sex-Centered"		F of χ^2	p
	Gemiddelde	(stddev.)	Gemiddelde	(stddev.)		
Leeftijd in jaren	33.3	(10.4)	39.2	(11.6)	56.1	<.001
Aantal jaren seksueel actief met mannen	10.2	(9.0)	22.4	(12.7)	229.2	<.001
Seksuele identiteit helemaal homoseksueel niet helemaal homoseksueel	78.8%	21.2%	74.2%	25.8%	2.4	ns
Opleidingsniveau laag midden hoog	12.8% 26.6% 60.7%	23.8% 35.8% 40.4%	laag vs. midden midden vs. hoog		2.1 19.5	ns <.001
Leeftijd van eerste seksuele ervaring met mannen	22.8	(7.3)	16.7	(5.9)	179.9	<.001
Leeftijd coming-out	20.1	(6.7)	24.0	(7.9)	54.4	<.001
Zelfacceptatie	4.1	(0.7)	4.0	(0.9)	3.1	ns

Seksuele geschiedenis

Met multivariate logistische regressie analyses werd de relatie tussen volgorde van de identiteitsontwikkeling (IC versus SC) en de seksuele geschiedenis-variabelen bestudeerd, waarbij het aantal jaren van seksueel actief zijn als covariaat aan het model is toegevoegd om te controleren voor het effect van seksuele ervaring. Het aantal jaren van seksuele activiteit was niet gerelateerd aan ervaring met anale seks, wel de volgorde van identiteitsontwikkeling: 87% van mannen uit de SC groep had ervaring met anale seks terwijl dit percentage bij de IC mannen 75% was (OR 2.04; $p < 0.01$). In vergelijking met de IC groep, hadden de mannen van de SC groep vaker een SOA gehad (38% versus 18%; OR 1.56; $p < 0.05$), en zich vaker op HIV laten testen (44% versus 33%; OR 1.40; $p < 0.05$). Van de SC mannen had 56% meer dan 50 sekspartners gedurende hun leven gehad terwijl dit bij de IC mannen 25% was (OR 1.84; $p < 0.01$). Het aantal sekspartners was ook positief geassocieerd met het aantal jaren seksueel actief zijn. Tenslotte was de volgorde van identiteitsontwikkeling en het aantal jaren van seksueel actief zijn niet gerelateerd aan het al dan niet hebben van een vaste partner.

Recente seksuele activiteit met losse partners

Het seksueel gedrag met losse partners in de 6 maanden voorafgaand aan het onderzoek werd met multivariate logistische regressie analyses bestudeerd waarbij de volgorde van identiteitsontwikkeling en het aantal jaren seksueel actief zijn als variabelen in het model werden toegevoegd. Bij de analyses werd geen verschil gevonden met betrekking tot het aantal jaren van seksueel actief zijn, wel waren er significante verschillen tussen de SC en de IC groep. De mannen uit de SC groep hadden vaker losse partners in de 6 maanden voorafgaand aan het onderzoek dan mannen uit de IC groep (80% versus 61%; OR 2.20; $p < 0.01$), een groter deel van de mannen uit de SC groep had anale seks met deze losse partners (44% versus 26%; OR 2.64; $p < 0.01$), en de SC mannen hadden vaker onbeschermd anale seks met deze losse partners (15% versus 9%; OR 1.56; $p < 0.01$). Mannen uit de SC groep hadden ook significant meer losse partners in de 6 maanden voorafgaand aan het onderzoek dan de mannen uit de IC groep (12.9 versus 7.3).

Beschouwing

Het doel van dit onderzoek was om de resultaten van Dubé (2000) verder uit te werken en om het verschil in volgorde van identiteitsontwikkeling (eerste seksuele ervaring vóór of ná de coming-out) in relatie tot seksueel risicogedrag te bestuderen. We vonden dat

68% van de mannen uit onze steekproef de identiteitsontwikkeling hadden waarbij de eerste seksuele ervaring vooraf ging aan de coming-out. Dit deel varieerde van 54% voor mannen van 30 jaar en jonger tot 81% bij mannen van 40 jaar en ouder. Noch de seksuele identiteit noch het hebben van een vaste relatie was gerelateerd aan de volgorde van identiteitsontwikkeling. Verder vonden we dat de mate van het bekend maken van hun seksuele identiteit aan anderen gerelateerd was aan de volgorde van identiteitsontwikkeling; dit verschil kon echter toegeschreven worden aan de mannen uit de SC groep die nog niet hun coming-out hadden gehad.

Dubé (2000) heeft zelfbenoeming als homoseksueel gebruikt om te kunnen differentiëren in de volgorde van identiteitsontwikkeling, terwijl in dit onderzoek het moment van coming-out is gebruikt. Bij het toepassen van dezelfde leeftijdsgrenzen die Dubé heeft gebruikt (16-39 jaar) op de Nederlandse gegevens, dan blijkt het deel dat de SC route volgt vergelijkbaar is met de gegevens van Dubé. Indien zelfbenoeming in dit onderzoek zou zijn gebruikt dan was het percentage van de mannen die de IC route zou hebben gevolgd waarschijnlijk groter geweest, immers de coming-out volgt na de zelfbenoeming, waarbij de coming-out enkele jaren na of zelfs helemaal niet na de zelfbenoeming als homoseksueel kan plaatsvinden. Deze resultaten zijn mogelijk een weerspiegeling van de liberale en tolerante omgeving voor homoseksuelen in Nederland (Numerical & Spatial Data Services, 2004). Dit is tevens in overeenstemming met de bevinding dat een groter deel van de mannen uit dit onderzoek hun seksuele identiteit bekend hadden gemaakt aan alle of bijna alle relevante anderen (61% versus 44% in het onderzoek van Dubé).

Dubé (2000) vond dat SC mannen meer sekspartners gedurende het leven hadden dan de IC mannen. Dit resultaat is bevestigd in ons onderzoek. Een belangrijk ander doel van ons onderzoek was om de veronderstelling van Dubé te toetsen dat SC mannen meer risicovol seksueel gedrag hadden dan de IC mannen.

Met betrekking tot recent seksueel gedrag met losse partners vonden we dat SC mannen meer losse partners hadden in de zes maanden voorafgaand aan het onderzoek, en dat een groter percentage anale seks met losse partners en onbeschermd anale seks rapporteerde. De SC mannen hadden ook meer vaste partners dan de IC mannen. Tenslotte vonden we dat een groter deel van de SC mannen ooit een SOA had gehad en ooit op HIV was getest. Onbeschermd anale seks, vooral in combinatie met een hoog aantal losse partners, is geassocieerd met een verhoogde kans op een HIV-infectie (Eisenberg, 1989). Het hebben van

een SOA wordt gezien als een marker voor onveilige seks en SOA's kunnen de kans op een HIV-infectie verhogen. Dat laatste is aangetoond bij heteroseksuele HIV-transmissie (Clotey & Dallabetta, 1993; Fleming & Wasserheit, 1999), echter door het ontbreken van onderzoek van voldoende kwaliteit is de relatie voor homoseksuele overdracht minder duidelijk (Bonell, Weatherburn, & Hickson, 2000).

Dubé (2000) oppert dat de hoge mate van seksueel gedrag dat gerapporteerd werd door de SC mannen het gevolg zou kunnen zijn van het feit dat deze mannen seksueel gedrag zien als het centrale element in hun seksuele ontwikkeling. Een verklaring die Dubé hiervoor geeft is dat de SC mannen minder toegang hebben tot relevante informatie die hen zou kunnen helpen bij het homoseksuele ontwikkelingsproces. Een mogelijke alternatieve verklaring zou kunnen zijn dat persoonlijkheidsfactoren bijdragen aan de gevonden verschillen. In de literatuur is eerder gesuggereerd dat impulsiviteit en "sensation-seeking" gerelateerd zijn aan zowel grotere seksuele activiteit, als aan risicovoller seksueel gedrag (Kalichman, Johnson, Adair, Rompa, Multhauf, & Kelly, 1994; McCoul & Haslam, 2001; Sheer & Welch Cline, 1995). De relatie tussen impulsiviteit en "sensation-seeking" in relatie tot seksueel gedrag vóór de coming-out is echter nog niet bestudeerd.

Dit onderzoek heeft een aantal beperkingen. Ten eerste, zijn deze resultaten niet representatief voor alle MSM, omdat het aantal hoger opgeleide mannen in dit onderzoek oververtegenwoordigd is. Ten tweede, kunnen vragen met betrekking tot leeftijd van eerste seksuele ervaring en leeftijd van coming-out onderhevig zijn aan informatiebias (Catania, Gibson, Chitwood, & Coates, 1996; McFarlane & St. Lawrence, 1999). Tenslotte is een substantieel aantal respondenten geëxcludeerd van wie de leeftijd van de eerste seksuele ervaring en de coming-out samenviel. Indien we gevraagd hadden of de coming-out vóór of ná de eerste seksuele ervaring hadden we de hele groep kunnen analyseren.

Ondanks bovenstaande beperkingen lijkt dit onderzoek aan te tonen dat in de groep mannen die hun eerste seksuele ervaring vóór hun coming-out hadden, meer onveilige seks wordt gerapporteerd. De mogelijke gevolgen van risicovol seksueel gedrag zijn tegenwoordig niet gering en we vinden dan ook dat verder onderzoek naar dit seksuele ontwikkelingsproces aangewezen is.

Literatuur

- Bonnell, C., Weatherburn, P., & Hickson, F. (2000). Sexually transmitted infection as a risk factor for homosexual HIV transmission: A systematic review of epidemiological studies. *International Journal of STD & AIDS*, 11, 697-700.
- Cass, V.C. (1979). Homosexual identity formation: A theoretical model. *Journal of Homosexuality*, 4, 219-235.
- Cass, V.C. (1984). Homosexual identity formation: Testing a theoretical model. *Journal of Sex Research*, 20, 143-167.
- Catania, J.A., Gibson, D.R., Chitwood, D.D., & Coates, D.R. (1996). Methodological problems in AIDS behavioral research: Influence on measurement error and participation bias in studies of sexual behavior. *Psychological Bulletin*, 108, 339-362.
- Clotey, C., & Dallabetta, G. (1993). Sexually transmitted diseases and humane immunodeficiency virus: Epidemiologic synergy? *Infectious Disease Clinics of North America*, 7, 753-770.
- Coleman, E. (1982). Developmental stages of the coming out process. In J. Gonsiorek (Ed.), *Homosexuality and psychotherapy* (pp. 31-44). New York: Hawthorne.
- Dubé, E.M. (2000). The role of sexual behavior in the identification process of gay and bisexual males. *Journal of Sex Research*, 37, 123-132.
- Dubé, E.M., & Savin-Williams, R.C. (1999). Sexual identity development among ethnic sexual-minority male youth. *Developmental Psychology*, 34, 1389-1398.
- Eisenberg, B. (1989). The number of partners and the probability of HIV infection. *Statistics in Medicine*, 8, 83-92.
- Fleming, D.T., & Wasserheit J.N. (1999). From epidemiological synergy to public health policy and practice: The contribution of other sexually transmitted diseases to sexual transmission of HIV infection. *Sexually Transmitted Infections*, 76, 3-17.
- Herdt, G., & McClintock, M. (2000). The magical age of 10. *Archives of Sexual Behavior*, 29, 587-606.
- Hogeweg, J., & Hospers, H.J. (2000). *Monitoronderzoek 2000*. Maastricht: Universiteit Maastricht.
- Kalichman, S.C., Johnson, J.R., Adair, V., Rompa, D., Multhauf, K., & Kelly, J.A. (1994). Sexual Sensation Seeking: Scale development and predicting AIDS-risk behavior among homosexually active men. *Journal of Personality Assessment*, 62, 385-397.
- McCoul, M.D., & Haslam, N. (2001). Predicting high risk sexual behavior in heterosexual and homosexual men: The roles of impulsivity and sensation seeking. *Personality and Individual Differences*, 31, 1303-1310.
- Maguen S., Floyd, F.J., Bakeman, R., & Armistad, L. (2002). Developmental milestones and disclosure of sexual orientation among gay, lesbian and bisexual youth. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 23, 219-233.
- Martin, H.P. (1991). The coming-out process for homosexuals. *Hospital and Community Psychiatry*, 42, 158-162.

- McFarlane, M., & St. Lawrence, J.S. (1999). Adolescents' recall of sexual behavior: Consistency of self-reports and effect of variations in recall duration. *Journal of Adolescent Health*, 25, 199-206.
- Numerical & Spatial Data Services (2004). *World Values Survey 1990. World Values database* (<http://nds.umdl.umich.edu/cgi/s/sda/hsda?harcWEVS+wevs>) [February 1, 2004]. Ann Arbor, MI: University of Michigan.
- Rotheram-Borus, M.J., & Fernandez, M.I. (1995). Sexual orientation and developmental challenges experienced by gay and lesbian youths. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 25, 26-34.
- Savin-Williams, R.C., & Diamond, L.M. (2000). Sexual identity trajectories among sexual-minority youth: Gender comparisons. *Archives of Sexual Behavior*, 29, 607-627.
- Sheer, V.C., & Welch Cline, R.J. (1995). Individual differences in sensation seeking and sexual behavior: Implications for communication and intervention for HIV/AIDS prevention among college students. *Health Communication*, 7, 205-223.
- Troiden, R.R. (1979). Becoming homosexual: A model of gay identity acquisition. *Psychiatry*, 42, 362-373.

Abstract

Sex with men before coming-out: Relation to sexual activity and sexual risk-taking behavior

The present study examined the difference in sequence of coming-out and first same-sex experience in relation to risk-taking behavior in a sample of Dutch gay and bisexual men. A questionnaire assessed age of disclosure (coming-out) and age of first same-sex experience, and information on sexual history, sexual relationships, and sexual behavior. It was found that 68% of respondents engaged in their first same-sex experience before coming-out. This proportion increased with age. Men who had sex with men before coming-out reported more lifetime sex partners and more casual sex partners in the past six months than men in which this sequence was reversed. In addition, among this group a higher proportion of men reported STDs, engaging in anal intercourse with casual partners in the previous six months, and unprotected anal sex with casual sex partners in the recent past, compared to men who came out before having their first same-sex experience. The extent to which external factors (such as tolerance towards homosexuals) or internal factors (such as personality factors) can account for the difference in sexual behaviors in general and sexual risk-taking behavior in particular could be subject of further study.
